

Turkey in the 20th century
Standard level
Paper 1

Thursday 26 April 2018 (afternoon)

1 hour 30 minutes

Source booklet

Instructions to candidates

- Do not open this source booklet until instructed to do so.
- Use the sources to answer the questions in paper 1.

Tema 1 20.Yüzyıl doğarken Türkiye

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular I. Dünya Savaşı öncesinde ve başında Osmanlı İmparatorluğu ve Almanya ilişkileri hakkındadır.

Kaynak A Alıntı: Edip Öncü, *Osmanlı-Alman ortaklığının başlangıcı*, Bilkent Üniversitesi (2003).

Sultan Abdülhamit Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünü kaybettiğinin ve Berlin Konferansı'ndan sonra (1878) Kıbrıs'ı işgal eden ve Mısır'ın kontrolünü ele geçirmek isteyen İngiltere'ye güvenemeyeceğinin farkına varmıştı. Abdülhamit, Balkanlar ve Afrika'da kolonyal hırsları olan büyük güçlere de güvenememişti. Almanya, Osmanlı topraklarında emelleri olmayan tek güç olarak görülmüştü.

Almanya'da sanayi ve tarım büyüdükçe, kolonyal pazarlara açılma gerekliliği ortaya çıkmış, bu da Bismark'ın güney ve batı Afrika'da toprakları kontrol etme çabalarına yol açmıştır. Böylece Almanya, Osmanlı'ya karşı barışçıl nüfuz politikalarına başlamıştır.

Kaynak B Alman brendisi olan Asbach Uralt reklamında (1915) Alman ve Türk askerler gösterilmektedir. Almanca "An den Dardanellen" "Çanakkale Boğazı'na" anlamına gelmektedir.

Kaynak C

Alıntı: Ahmet Kuyaş, Feroz Ahmad, *Tarih 1839–1939: Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman yayılcılığı* (2006).

II. Wilhelm'in İstanbul'a yaptığı iki ziyaret Fransa'nın Anadolu ve Doğu Akdeniz'deki asırlık prestijini kayda değer ölçüde zayıflatmaya yetti. Almanlar, bir zamanlar Türk ordusunu ve Osmanlı Devleti'nin çeşitli idari kurumlarını düzenlemekle görevlendirilmiş olan Fransız subay ve memurlarının yerini aldılar. İstanbul ve Türkiye'nin diğer kentleri Alman göçmenlerin ve sermayedarların akınına uğradı. Sultan Abdülhamit ise bunlara her türlü tavizi ve yetkiyi verdi. Berlin piyasası Paris'in yerini alarak Osmanlı maliyesini canlandırma işini üstlendi ve Alman ticareti; Fransa'nın ihracatını fersah fersah geride bırakan bir rakama ulaştı. Manevi alanda da Alman etkisi aynı oranlarda arttı. Filistin, Suriye ve Anadolu, Katolik misyonerler ve Alman hayır kurumlarıyla doldu [...]. Almanya göçmenlerinden bir kısmını şimdiden Doğu'ya yönlendirdi [...]. Almanlar on yıldan kısa bir sürede tüm yerel ticareti ele geçirmeyi başardılar.

Tema 2 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu (1923–1945)

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular Atatürk devrimleri ve bu devrimlere muhalefet ile ilgilidir.

Kaynak D Alıntı: Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk Tam Metin, 1927, *Sabah*. Atatürk Cumhuriyet'in ilanı ve kendisi ile ilgili gazete yazılarında yer alan eleştirilerden örnekler vermektedir.

“Sözgelişi ‘Yaşasın Cumhuriyet’ başlığı altındaki yazılar bile Cumhuriyet kuruluş biçimi ve düzenlenişinin şaşılacak nitelikte olduğunu, bunda “sıkboğaza getirilmiş gibi bir durum” bulunduğunu yayıyordu. Bu yazıları yazan şu görüşte bulunuyordu: “... Şöyle olacağı, böyle olacağı söylenip dururken öte yandan birdenbire, birkaç saat içinde, Anayasa değişikliği yapılvemesi en yumuşak deyimle olağandışı bir davranıştır.”

Kaynak E Alıntı: Barış Ertem, *Siyasal bir Muhalefet Denemesi olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası* (2010).

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın yaklaşık 100 gün sürecek olan kısa siyasi yaşamındaki ilk önemli faaliyeti, 3–13 Eylül 1930 tarihinde düzenlediği Batı Anadolu gezisi olmuştur. ...Ali Fethi Bey, İzmir mitingini 7 Eylül 1930 günü Alsancak Stadyumu'nda yapmıştır. Stadyumda mitinge katılanların sayısı yaklaşık 50 bindir. Mitinge katılmak isteyenler, kapılar yetersiz kaldığı için duvarları yıkarak stadyuma girmişlerdir. Fethi Bey, büyük ilgi gören mitingde yaptığı yaklaşık 1 saatlik konuşmada; partisinin mürteci olmadığını, girişimciliğin desteklenmesi gerektiğini, ekonomiye devlet müdahalesinin sınırlandırılmasının gerektiğini ve yabancı sermayenin sağlanmasının önemini vurgulamıştır. Hükümetin demiryolu politikasını eleştirmiş, demiryolu yapımına 30 milyon lira harcandığını ve bu pahalı yatırımların ülke ekonomisine zarar verdiğini savunmuştur.

Kaynak F Alıntı: Süleyman Demirel, *Cumhuriyet ve Türkiye Kalkınması* (2001–2002).

Cumhuriyet kurulurken, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumun özeti kaynakta aşağıdaki gibi tarif edilmiştir.

Cumhuriyetin başlangıcı [budur].

- Ülkenin hiçbir şeyi yoktur.
- Nüfusun hemen %80–85'i tarımla uğraşan,
- adam başına 50 dolar gelir seviyesinde,
- yolsuz, ışıksız, susuz, fabrikasız,
- her türlü medeni imkanlardan mahrum,
- 12 milyon nüfuslu bir Türkiye!”

Tema 3 **Dünya Savaşları arasındaki küresel değişimler ve Türkiye üzerindeki etkileri (1918–1939)**

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular Atatürk Dönemi Türk dış politikası hakkındadır.

Kaynak G Alıntı: *Atatürk'e göre milli dış politikanın esasları Atatürkçülük (3.Kitap) Atatürkçü Düşünce Sistemi (1983).*

Milli sınırlarımız içinde, her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğu ve kalkınmasına çalışmak... Rastgele, bitmeyen emeller peşinde milleti uğraştırmamak, zarara uğratmamak... Medeni dünyadan, medeni ve insanca muameleyi ve karşılıklı dostluğu beklemektir.

Kaynak H Alıntı: Doç Dr. Mustafa Yılmaz, *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası, 1919–1938 (2015).*

Lozan Konferansı'nda tespit edilen Boğazlar Statüsünün yabancı gemilerin geçişi ile ilgili hükümleri Misak-ı Milli esaslarına uygun olmakla birlikte, Boğazların silahtan arındırılması, yani silahsızlandırılması Türkiye'nin güvenliği açısından sakıncalar doğuruyordu. Bu bölgenin güvenliği Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altındaydı. Ancak zamanla Cemiyetin güvencesinin pek etkili olmadığı görülmüştü. İtalya, Habeşistan'ı işgal etmiş, Almanya Ren Bölgesini silahlandırmış, Avusturya ise zorunlu askerliği yeniden başlatmıştı. Cemiyet ise bu gelişmeler karşısında bir şey yapamamıştı. Bu durumda Türkiye, Boğazların durumunun, değişen dünya şartları ışığında yeniden görüşülmesini istedi ki, bu davranış 1923–1939 arasındaki devrede, kuvvete başvurmaksızın hakkını milletlerarası hukuk kurallarına dayanarak aramada tek örnek olmuştur.

Kaynak I Mustafa Serdar Palabıyık, *Ortadoğu Etütleri: Sadabat Paktı (8 Temmuz 1937): İttifak Kuramları Açısından Bir İnceleme (2010).*

Türkiye hem Doğu komşuları ile arasındaki bütün pürüzlerin ortadan kaldırıldığına kanıtı olan bir bölgesel paktın kurulmasını teşvik etmiş, hem de söylemsel seviyede yeni Türkiye'nin temel değerleri olan modernleşme/Batılılaşma, barış içinde bir arada yaşama ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü gibi hususların bu pakt vasıtasıyla Ortadoğu'ya yayılmasını temin etmeyi amaçlamıştır. Bu, dolaylı olarak Türkiye'nin kendisini bölgesel bir lider olarak tanımladığının da bir göstergesi olarak görülebilir. Paktın özellikle dönemin Avrupa basını tarafından bu şekilde yorumlanmış olması dikkat çekicidir.
